

Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Η συμβολή των Συνεδρίων «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» και των Πρακτικών τους στην προβολή της αρχαιολογικής έρευνας και μελέτης των Φερών-Βελεστίνου.

(Στην Ημερίδα «Ιστορία τη Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και της Αρχαιολογικής Έρευνας στη Θεσσαλία», ΙΓ' ΕΠΚΑ, Βόλος 17 Μαΐου 2010)

Η περιοχή των Φερών-Βελεστίνου θεωρείται ως ένας από τους χαρακτηριστικούς τόπους της Ελλάδος, που κατοικείται διαχρονικά, από τη νεολιθική εποχή μέχρι τις ημέρες μας. Ο Ρήγας Βελεστινλής έχει καταγράψει στα έργα του ορισμένες αρχαιότητες των Φερών. Ιδιαίτερα στην «Χάρτα της Ελλάδος», Βιέννη 1797, έχει σχεδιάζει το τοπογραφικό διάγραμμα της γενέτειράς του, στο οποίο σημειώνει μερικές αρχαιότητές της, όπως έχει δείξει ο κ. Ευάγγ. Κακαβογιάννης στη διεξοδική του μελέτη, η οποία παρουσιάστηκε στο Α' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας».

Με το σκεπτικό της μελέτης και προβολής της μεγάλης κληρονομιάς, που είχε η περιοχή του Βελεστίνου, αφενός ως γενέτειρα του επαναστάτη και εθνεγέρτη Ρήγα Βελεστινλή και αφετέρου ως χώρος, όπου υπήρξε η αρχαία πόλη των Φερών, ιδρύθηκε η «Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνο-Ρήγα». Στον τίτλο της συμπεριέλαβε και τις τρεις θεματικές ενότητες του χώρου: τις αρχαίες Φερές, το νεώτερο Βελεστίνο και τον Ρήγα Βελεστινλή.

Από το Α' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», που διοργανώθηκε το 1986, μέχρι και το πρόσφατο, το 2007, Ε' Διεθνές Συνέδριο, δόθηκε η ευκαιρία να ανακοινωθούν εργασίες, οι οποίες είχαν ως αντικείμενο την ανασκαφική έρευνα των αρχαίων Φερών και να δημοσιευθούν στους τόμους Πρακτικών τους με τίτλο «ΥΠΕΡΕΙΑ». Κατά κοινή ομολογία τα Συνέδρια αυτά συνέβαλαν στην προβολή της αρχαιολογικής έρευνας και μελέτης των Φερών-Βελεστίνου.

Στη θεματική ενότητα για τις αρχαίες Φερές των πέντε Διεθνών Συνεδρίων «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» είχαμε από 25 επιστήμονες 33 ανακοινώσεις. Εξ αυτών 5 ανακοινώσεις ήταν από την κ. Αργ. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, 3 από τον ο κ. Γιάννη Πίκουλας και από 2 ανακοινώσεις είχαν οι: Κακαβογιάννης Ευάγγελος,

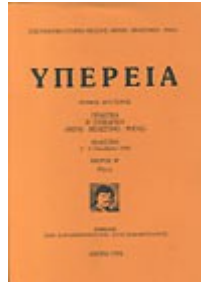
Χρυσοστόμου Παύλος, Ασδεράκη-Τζουμερκιώτη Ελένη, Σταυρακούδη Καλλιόπη και Sprawski Slawomir, ενώ από μία ανακοίνωση είχαν οι υπόλοιποι 16 συγγραφείς. Επίσης σημειώνουμε ότι οι 27 από τις 33 εργασίες, που ανακοινώθηκαν στα Πέντε Διεθνή Συνέδρια, ήταν εργασίες με αντικείμενο τις ανασκαφικές έρευνες των Φερών, οι οποίες μάλιστα εκείνο καιρό κατά κανόνα ήταν σε εξέλιξη και ανακοινώνονταν τα πρώτα αποτελέσματα των ερευνών τους.

Ο πρώτος τόμος *ΥΠΕΡΕΙΑ* με τα Πρακτικά του Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας, 1990.

Αναλυτικότερα μπορούμε να πούμε ότι στο Α΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» η κα Αργ. Ιντζεσίλογλου παρουσίασε τις πρώτες ειδήσεις από τις ανασκαφικές έρευνες στην “κάτω πόλη” των Φερών, όπου αποκαλύφθηκε κτίριο με στοά ελληνιστικής εποχής. Η κα Ολγα Κακαβογιάννη παρουσίασε «Ένα ιερό στις Φερές», ενώ ο κος Ευάγγ. Κακαβογιάννης ανακοίνωσε τα συμπεράσματά του από τη μελέτη της «Επιπεδογραφίας της Φεράς λεγομένης νυν Βελεστίνας» από άποψη αρχαιολογική, καταλήγοντας μάλιστα να υποστηρίξει ότι ο Ρήγας Βελεστινλής θα πρέπει να θεωρείται ως ο πρώτος αρχαιολόγος του Νεώτερου Ελληνισμού. Και ο κ. Erik Ostby παρουσίασε τα θεμέλια και την αναπαράσταση του ναού του Θαυλίου Διός.

Ακόμη στο Α΄ Συνέδριο ο Γεώργιος Μπακαλάκης αναφέρθηκε στην Φεραία Νικησίπολη, η Ελπίδα Μητροπούλου στις Λατρείες Φερών και η κα Γ. Ξανθάκη-Καρμάνου στο μετακλασικό ιστορικό δράμα οι Φεραίοι του Μοσχίωνα.

Ο δεύτερος τόμος *ΥΠΕΡΕΙΑ* με τα Πρακτικά του Β΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 1994.

Κατά τις εργασίες του Β΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», που συγκλήθηκε το 1992, η κα Αργ. Ιντζεσίλογλου ανακοίνωσε μια πρωτότυπη και εφαρμόσιμη πρόταση για τη δημιουργία του Αρχαιολογικού-Ιστορικού Πάρκου Φερών-Βελεστίνου, όπου θα συνδυάζονται και θα αναδεικνύονται οι ιστορικές εποχές της περιοχής, κάτι που άρχισε να υλοποιείται στη συνέχεια. Ο κ. Ευάγγ. Κακαβογιάννης παρουσίασε ένα Κεφάλι μαρμαρίνου αγάλματος Θεάς από τις Φερές, ενώ παράλληλα ο κ. Παύλος Χρυσοστόμου αναφέρθηκε στη λατρεία του Διονύσου στη Θεσσαλία και ειδικότερα στις Φερές και η νομισματολόγος Ute Wartenberg παρουσίασε τα νομίσματα του Αλεξάνδρου των Φερών.

Ο τρίτος τόμος *ΥΠΕΡΕΙΑ* με τα Πρακτικά του Γ΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 2002.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχαν οι εργασίες του Γ΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» το 1997, κατά το οποίο παρουσιάστηκαν σε οκτώ σχετικές εργασίες τα πρόσφατα ευρήματα από τις ανασκαφικές έρευνες, που πραγματοποιήθηκαν κατά την

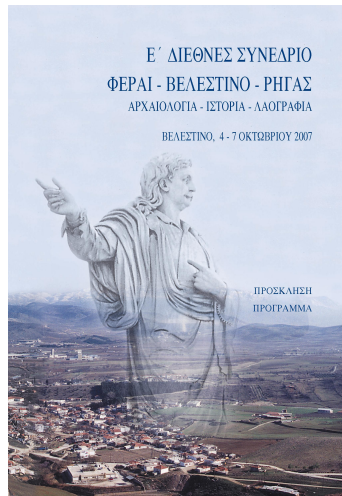
επέκταση εκείνο τον καιρό της Νέας Εθνικής Οδού. Η κα Ελένη Ασδεράκη αναφέρθηκε στη συντήρηση των ευρημάτων κατά τις ανασκαφικές έρευνες της περιοχής Βελεστίνου, ενώ η κα Αργ. Ιντζεσίλογλου παρουσίασε τα αρχαία μνημεία της Νέας Εθνικής Οδού, η κα Μαρία Ναούμη τα νέα ανασκαφικά δεδομένα στην Χλόη και αντίστοιχα η κα Φωτεινή Τσιούκα τους Θολωτούς πρωτογεωμετρικούς τάφους της Χλόης Βελεστίνου. Για τα ευρήματα στην περιοχή του Αερινού Βελεστίνου αναφέρθηκε η κα Χριστίνα Πολυμεροπούλου σχετικά με τον Μεσοελλαδικό οικισμό καθώς και η κα Καλλιόπη Σταυρακούδη για τον Μυκηναϊκό οικισμό. Η κα Ευσταθία Σχίζα παρουσίασε την αρχαία οδό Φερών-Παγασών με τα θαυμάσια ευρήματά της, ενώ ο κ. Γιάννης Πίκουλας αναφέρθηκε στην Βελεστινόστρατα, μια συμβολή στο οδικό δίκτυο της αρχαίας Θεσσαλίας. Και ο κ. Παύλος Χρυσοστόμου παρουσίασε τα Νέα στοιχεία λατρείας για τη θεσσαλική θεά Εννοδία ή Φεραία θεά.

Ο τέταρτος τόμος *ΥΠΕΡΕΙΑ* με τα Πρακτικά του Δ΄ Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 2006.

Κατά τις εργασίες του Δ΄ Διεθνούς Συνεδρίου, που διεξήχθησαν το 2003, η κα Ασδεράκη μίλησε για μια πρώτη αρχαιομετρική προσέγγιση για το ελληνιστικό εργαστήριο μολύβδου στις Φερές, και η κα Σταυρακούδη παρουσίασε την ελληνιστική αγροικία στην περιφέρεια των αρχαίων Φερών. Παράλληλα ο κ. Πίκουλας αναφέρθηκε στην Νικησίπολη Φεραία-Θεσσαλική Μακενδή, ο κ. Γεώργιος Κουφός στα απολιθώματα θηλαστικών του ανωτέρου Μειοκαίνου, και ο κος Sprawski στον Ιάσονα των Φερών. Τέλος η κα Αργ. Ιντζεσίλογλου παρουσίασε ένα σχέδιασμα μιας Μουσειολογικής μελέτης στο χώρο των 10 στρεμμάτων που παραχωρήθηκαν από το Δήμο Φερών στις υπώρειες της Μαλούκας

μετά από πρόταση της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα στο Υπουργείο Πολιτισμού.

Στο Ε' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνου-Ρήγας», που διοργανώθηκε το 2007, και ο τόμος των Πρακτικών είναι υπό έκδοση, η κα Βασ. Αδρύμη με τους συνεργάτες της παρουσίασε τα αρχαιολογικά ευρήματα στην περιοχή της Κάρλας, τα οποία αναδείχτηκαν κατά την διενέργεια των σχετικών των έργων στην περιοχή. Η κα Ιντζεσίλογλου αναφέρθηκε σε δύο επιστημονικά έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη, το *Coprus* επιγραφών και των πηλίνων ειδωλίων Φερών αντίστοιχα. Παράλληλα η κα Μαρία Πατρίκου παρουσίασε την Εικονική αναπαράσταση του ναού του Θαυλίου Διός στην αρχαία πόλη των Φερών, ο κ. Γιάννης Πίκουλας αναφέρθηκε στο Πανδοχείον των Φερών και η κα Ευαγγ. Σταμέλου με την κα Αργ. Ιντζεσίλογλου παρουσίασαν ένα ιερό αρχαϊκών χρόνων στην αρχαία οδό Φερών-Παγασών. Τέλος ο κος Χαράλαμπος Ιντζεσίλογλου παρουσίασε τα ευρήματά του για τις αρχαίες Γλαφυρές.

Σημειώνουμε ότι οι τόμοι των Πρακτικών των Διεθνών Συνεδρίων «Φεραί-Βελεστίνου-Ρήγας», με τίτλο *ΥΠΕΡΕΙΑ*, που περιέχουν τις εργασίες με τις αρχαιολογικές έρευνες, αποστέλλονται στις Βιβλιοθήκες της Ελλάδος και σε μερικές του Εξωτερικού, στις Εφορείες Αρχαιοτήτων, τα Αρχαιολογικά Ινστιτούτα, σε Καθηγητές και άλλες προσωπικότητες. Επί πλέον στους συγγραφείς προσφέρονται από 100 ανάτυπα των εργασιών τους, που περιέχονται

στους τόμους *ΥΠΕΡΕΙΑ*, δίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ευκαιρία για μεγαλύτερη διάχυση, διάδοση και γνωστοποίηση των αρχαιολογικών αυτών εργασιών των Φερών -Βελεστίνου.

Προσθέτουμε ότι κατά τις εργασίες των Συνεδρίων τιμήθηκαν για τη συμβολή τους στην ανάδειξη των αρχαιοτήτων των αρχαίων Φερών οι αρχαιολόγοι: Ευάγγελος Κακαβογιάννης, Ολγα Αποστολοπούλου-Κακαβογιάννη και Αργ. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου. Επίσης τιμήθηκε και ο φύλακας των αρχαιοτήτων του Βελεστίνου Αντώνιος Βουλκούδης.

Ακόμη η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα παρουσίασε την Διδακτορική Διατριβή για την αρχαία θεά Εννοδία των Φερών του αρχαιολόγου κου Παύλου Χρυσοστόμου και εξέδωσε ένα ενημερωτικό έντυπο για τις αρχαίες Φερές με την ευκαιρία μιας σχετικής έκθεσης στο Δημαρχείο του Βελεστίνου.

Με τα παραπάνω, Κυρίες και Κύριοι, που συνοπτικά παρουσιάστηκαν γίνεται σαφές ότι τα 5 Διεθνή Συνέδρια με τίτλο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», που από το 1986 μέχρι και το 2007 διοργανώθηκαν, έχουν συμβάλει στην προβολή της αρχαιολογικής έρευνας και μελέτης των Φερών-Βελεστίνου. Παράλληλα η αντίστοιχη έκδοση των Πρακτικών με τίτλο *ΥΠΕΡΕΙΑ* και η αποστολή τους στις Βιβλιοθήκες και τα Επιστημονικά Κέντρα της Ελλάδος και του Εξωτερικού, καθώς και τα 100 ανάτυπα που προσφέρονται στους συγγραφείς συμβάλλουν στην διάχυση των αρχαιολογικών ερευνών που διενεργούνται στις Φερές-Βελεστίνο.

Η πρακτική αυτή ελπίζουμε να συνεχιστεί και στο επόμενο ΣΤ΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» το οποίο θα συγκληθεί τον Οκτώβριο του 2012 και στο οποίο θα παρουσιασθούν οι καινούργιες ανασκαφικές έρευνες που έχουν διενεργηθεί στις αρχαίες Φερές.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά οι εργασίες για τις αρχαίες Φερές, που ανακοινώθηκαν στα 5 Διεθνή Συνέδρια «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» και δημοσιεύονται στον αντίστοιχο τόμο Πρακτικών *Υπέρεια*:

Α΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 30-31 Μαΐου και 1 Ιουνίου 1986,

ΥΠΕΡΕΙΑ, τόμος πρώτος, 1990.

1. **Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Αργ.**, «Κτίριο με στοά ελληνιστικής εποχής στην 'κάτω πόλη' των Φερών. Πρώτες ειδήσεις», σελ. 33-55.
2. **Αποστολοπούλου-Κακαβογιάννη, Όλγα**, «Ένα ιερό στις Φερές», σελ. 57-70.
3. **Μητροπούλου, Ελπίδα**, «Λατρείες Φερών (ανάγλυφο Κυβέλης και ανάγλυφο χεριού)», σελ. 71-87.
4. **Μπακαλάκης, Γ.**, «Φεραία Νικησίπολις», σελ. 89-91.
5. **Ξανθάκη-Καραμάνου, Γ.**, «Οι Φεραίοι του Μοσχίωνα, ένα μετακλασσικό ιστορικό δράμα», σελ. 93-100.
6. **Ostby, Erik**, «Ο ναός Διός Θαυλίου-Τα θεμέλια και η αναπαράστασις», σελ. 101-114.
7. **Κακαβογιάννης, Ευάγγελος**, «Η 'Έπιπεδογραφία της Φεράς' του Ρήγα Βελεστινλή από άποψη αρχαιολογική», σελ. 423-448.

Β' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 2-4 Οκτωβρίου 1992,

ΥΠΕΡΕΙΑ, τόμος δεύτερος, 1994

1. **Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Αργ.**, «Το Αρχαιολογικό-Ιστορικό Πάρκο Φερών-Βελεστίνο. Μια εφαρμόσιμη πρόταση», σελ. 39-60.
2. **Κακαβογιάννης, Ευάγγελος**, «Κεφάλι μαρμάρινου αγάλματος Θεάς από τις Φερές της Θεσσαλίας», σελ. 61-78.
3. **Χρυσοστόμου, Παύλος**, «Η λατρεία του Διονύσου στη Θεσσαλία και ειδικότερα στις Φερές», σελ. 113-149.
4. **Wartenberg, Ute**, «The history and coinage of Alexander of Pherae», σελ. 151-159.

Γ' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 2-5 Οκτωβρίου 1997,

ΥΠΕΡΕΙΑ, τόμος τρίτος 2002

1. **Ασδεράκη-Τζουμερκιώτη, Ελένη**, «'Συντήρηση'. Η σημασία της και η εφαρμογή της στα ευρήματα της περιοχής Βελεστίνο», σελ. 63-71

2. **Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Αργ.**, «Τα αρχαία μνημεία της Νέας Εθνικής Οδού. Περιοχές Κόμβων Βελεστίνου και Χλόης», σελ. 73-94.
3. **Ναούμη, Μαρία**, «Νέα ανασκαφικά δεδομένα από την περιοχή Χλόης Βελεστίνου», σελ. 131-146.
4. **Πίκουλας, Γιάννης**, «Η Βελεστινόστρατα. Συμβολή στο οδικό δίκτυο της αρχαίας Θεσσαλίας», σελ. 147-158.
5. **Πολυμεροπούλου, Χριστίνα**, «Στοιχεία Μεσοελλαδικού Οικισμού στο λόφο ΝΔ του "Κάστρου Αερινού"», σελ. 159-166.
6. **Σταυρακούδη, Καλλιόπη**, «Μυκηναϊκός οικισμός στις υπώρειες του λόφου Κάστρο Αερινού ("Δερβίσι")», σελ. 167-172.
7. **Σχίζα, Ευσταθία**, «Η αρχαία οδός Φερών-Παγασών», σελ. 173-187.
8. **Τσιούκα, Φωτεινή**, «Θολωτοί πρωτογεωμετρικοί τάφοι περιοχής Χλόης-Βελεστίνου», σελ. 189-202.
9. **Χρυσοστόμου, Παύλος**, «Νέα στοιχεία λατρείας για τη θεσσαλική θεά Εν(ν)οδία ή Φεραία θεά», σελ. 203-228.

Δ' Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 2-5 Οκτωβρίου 2003,
ΥΠΕΡΕΙΑ, τόμος τέταρτος, 2006

1. **Ασδεράκη-Τζουμερκιώτη, Ελένη**, «Ελληνιστικό εργαστήριο μολύβδου στις Φερές. Μια πρώτη αρχαιομετρική προσέγγιση», σελ. 79-87.
2. **Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Αργ.**, «Αρχαιολογικό Μουσείο Φερών-Βελεστίνου. Σχεδιάγραμμα μιας Μουσειολογικής μελέτης», σελ. 97-109.
3. **Κουφός, Γεώργιος** «Απολιθώματα θηλαστικών του ανωτέρου Μειοκαίνου από την περιοχή του Βελεστίνου, Θεσσαλία, Ελλάδα», σελ. 111-122.
4. **Πίκουλας, Γιάννης**, «Νικησίπολις Φεραία-Θεσσαλική Μακεδνή», σελ. 177-181.
5. **Σταυρακούδη, Καλλιόπη**, «Ελληνιστική αγροικία στην περιφέρεια των αρχαίων Φερών», σελ. 183-201.

6. **Sprawski, Slawomir**, «Jason of Pherae, a leader of the Thessalians», σελ. 203-210.

Ε΄ Διεθνές Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», 4-7 Οκτωβρίου 2007, *ΥΠΕΡΕΙΑ*, τόμος πέμπτος, 2010, (υπό έκδοση).

1. **Αδρύμη-Σισμάνη, Β., Αγουσιώτης Δημ., Αλματζή Πόπη**, «Αρχαιολογικά ευρήματα στην περιοχή της Κάρλας».
2. **Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Αργ.**, «Corpus επιγραφών Φερών και Corpus πηλίνων ειδωλίων Φερών: δύο επιστημονικά έργα σε εξέλιξη».
3. **Ιντζεσίλογλου, Χαρ.**, «Γλαφυραί(;)».
4. **Πατρίκου, Μαρία**, «Εικονική αναπαράσταση του ναού του Θαυλίου Διός στην αρχαία πόλη των Φερών».
5. **Πίκουλας, Γιάννης**, «Το Πανδοχείον των Φερών (Δη. XXIX 158)».
6. **Σταμέλου Ευαγ., Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου Αργ.**, «Ένα ιερό αρχαϊκών χρόνων στην αρχαία οδό Φερών-Παγασών».
7. **Sprawski, Slawomir**, «The end of tyranny in Pherae».